

Materiały do historii polskiej onkologii Sources to the history of oncology in Poland

Współpraca polskich onkologów z krajami Europy Centralnej i Wschodniej (RWPG) w latach 1973-1990

Andrzej Kułakowski

Cooperation of Polish oncologists with Central and East European Countries (Comecon 1973-1990)

Słowa kluczowe: onkologia, współpraca, kraje Europy Centralnej i Wschodniej, RWPG

Key words: oncology, cooperation, Central and Eastern Europe, Comecon

Wstęp

Początki współpracy z zagranicą leżą u podstaw powstania i uruchomienia Instytutu Radowego w Warszawie (1932 r.). Instytut Radowy, wzorowany na Instytucie Curie w Paryżu, otwierał wraz z Marią Skłodowską-Curie Claude Regaud, który również został jego konsultantem naukowym w latach przedwojennych.

Zaraz po wojnie, po odbudowaniu Instytutu, Hanna Kołodziejska-Werthaim, z polecenia dyrektora Franciszka Łukaszczyka przywiozła ze Stanów Zjednoczonych darowany w ramach pomocy UNRRA rad, aparaturę do radioterapii oraz inne urządzenia szpitalne przeznaczone do leczenia nowotworów.

W następnych latach Instytut odwiedzali czołowi onkolodzy francuscy: P. Denoix, J. Pilleron, M. Courtial, J. Lacour, A. Dargent, M. Tubiana i inni, a „metoda francuska” leczenia raka szyjki macicy upowszechniła się w naszym kraju.

W latach 60. nawiązano bardzo owocną współpracę z ośrodkami brytyjskimi (Royal Marsden Hospital w Londynie, Christie Hospital w Manchesterze) w dziedzinie nowoczesnych technik radioterapii (R. Patterson) i szkolenia chirurgów (głównie torakochirurgii – G. Jack).

W latach 80. i 90. rozwijała się współpraca w ramach ESO (Europejskiej Szkoły Onkologii), PFESO (Polskiej Fundacji ESO) oraz PSO (Polskiej Szkoły Onkologii) w dziedzinie szkolenia onkologów byłych krajów bloku sowieckiego.

Centrum Onkologii prowadziło również współpracę w ramach dwustronnych umów z Instytutami Onkologii w Moskwie, Leningradzie, Budapeszcie, Berlinie, Mediolanie, Paryżu i Kijowie. Wraz ze zmianami politycznymi starano się nawiązać współpracę ze Stanami Zjedno-

czonymi, co zostało uwieńczone porozumieniem z NCI (National Cancer Institute) w 1972 r.

Wyjazdy szkoleniowe, wspólne programy badawcze, kongresy zapoczątkowała wizyta J. Urbana, a później R. Lee Clarka (1975). Liczne wizyty F. Welcha, J. Masnyka, J. Hortona i przedstawicieli Albany Medical College w ramach USAID (United State Agency for International Development) i AIHA (American International Health Alliance) rozwijały w latach 90. współpracę krajów Europy Centralnej i Wschodniej. W krajach tych prowadzono różne programy. W Polsce skryning i chemioterapię raka piersi oraz poprawę działalności ośrodków nagłej pomocy. Przedstawiciele Polski, Czech, Słowacji, Bułgarii, Węgier i Rumunii spotykali się na ogólnych zebraniach z lekarzami amerykańskimi w Sofii (1992 r.), Pradze (1993 r.), Budapeszcie (1994 r.).

Niewątpliwie najdłużej trwała współpraca polskich onkologów z krajami zgrupowanymi w tzw. „obozie socjalistycznym” w ramach RWPG – zapoczątkowała ją wizyta A. I. Rakowa w Warszawie, Gliwicach i Krakowie w 1952 r. (Ryc. 1).

Współpraca w ramach RWPG

W 1949 r. powołano w Moskwie Radę Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) – organizację koordynującą współpracę państw podporządkowanych politycznie i ekonomicznie ZSRR. Utworzyły ją: Bułgaria, Czechosłowacja, Polska, Rumunia, Węgry i ZSRR, a następnie NRD (1950 r.), Mongolia (1962 r.), Kuba (1972 r.) i Wietnam (1978 r.). Działalność RWPG została sformalizowana przez przyjęcie w 1959 r. statutu, a prace zdominowało hasło integracji socjalistycznej, które rozumiano jako podział pracy w państwach bloku komunistycznego. Zasady współpracy sformułowano w 1971 r., przystępu-

Ryc. 1. Tadeusz Koszarowski i Aleksander I. Rakow

jąc do realizacji wspólnych przedsięwzięć, m.in. w ochronie zdrowia.

W grudniu 1973 r. zostało podpisane porozumienie o współpracy naukowo-technicznej w kompleksowym problemie „Nowotwory złośliwe” w ramach RWPG. Pełnomocnikiem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej do realizacji porozumienia został Dyrektor Instytutu Onkologii prof. dr med. Tadeusz Koszarowski.

Przy Instytucie powstał Zespół Koordynujący współpracę Polski z ZSRR w dziedzinie onkologii w składzie: dr Ryszard Sosiński, dr Jadwiga Zommer-Drozdka i p. Zofia Ostrowska.

Porozumienie obejmowało następujące problemy:

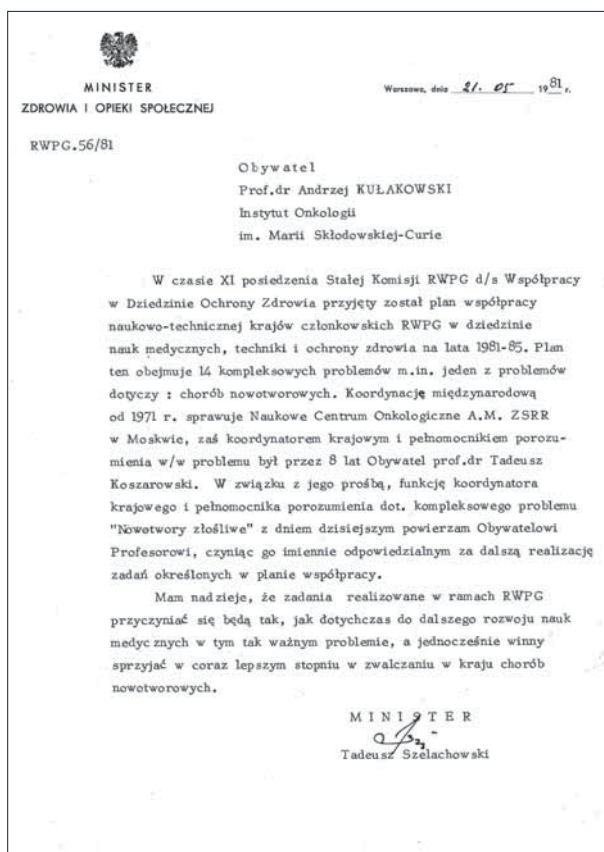
1. „Karcinogeneza wirusowa” – koordynator Czecho-słowacja; ze strony polskiej L. Sadzińska, później M. Chorąży (Gliwice).
2. „Karcinogeneza chemiczna” – koordynator ZSRR; ze strony polskiej T. Górski (Łódź).
3. „Immunologia nowotworów” – koordynator ZSRR; ze strony polskiej J. Steffen (Warszawa).
4. „Wczesna diagnostyka nowotworów” – koordynator NRD; ze strony polskiej O. Mioduszewska (Warszawa)
5. „Chemioterapia nowotworów” – koordynator Węgry; ze strony polskiej J. Zborzil (Warszawa).
6. „Promienioterapia nowotworów” – koordynator Polska; H. Kołodziejska-Wertheim (Kraków), J. Skolyszewski (Kraków).
7. „Epidemiologia nowotworów złośliwych” – koordynator ZSRR; ze strony polskiej H. Gadomska (Warszawa).
8. „Naukowe podstawy walki z rakiem” – koordynator ZSRR; ze strony polskiej R. Sosiński (Warszawa).

9. „Chirurgiczne i skojarzone leczenie nowotworów” – koordynator Bułgaria; ze strony polskiej A. Kułakowski (Warszawa).

W latach późniejszych powołano zespół:

10. „Onkologia dziecięca” – koordynator ZSRR; ze strony polskiej J. Bożek

W 1981 r., po 8 latach reprezentowania Polski w Komisji RWPG przez prof. T. Koszarowskiego, Minister Zdrowia T. Szlachowski powołał A. Kułakowskiego na to stanowisko oraz na członka zespołu doradczego do spraw współpracy z Komisją Zdrowia RWPG i krajami socjalistycznymi.

Doroczne posiedzenia Komisji odbywały się w różnych miastach:

1981 r. – Praga, 1982 r. – Sofia, 1983 r. – Budapeszt, 1984 r. – Berlin, 1985 r. – Moskwa, 1986 r. – Warszawa, 1987 r. – Hawana, 1988 r. – Warna, 1989 r. – Budapeszt, 1990 r. – Smolence kolo Bratysławy.

Poza zebraniem Komisji, każdy kraj organizował różne zebrania, związane z tematem przez ten kraj reprezentowanym. Polska organizowała zebrania związane z radioterapią, (teleterapią, brachyterapią, systemem planowania leczenia).

Wkład nasz dotyczył również badań nad rakotwórczymi czynnikami, występującymi w środowisku oraz właściwościami wirusów onkogennych. (Gliwice – prof. M. Chorąży). Wraz z Instytutem Badań Jądrowych wyprodukowano zestawy do diagnostyki radioimmuno-

logicznej (CEA i APP) oraz rozpoczęto produkcję aparatury megawoltowej – „Neptun” na licencji francuskiej CGR. Aparaty te (2 w roku) były sprzedawane do krajów socjalistycznych i pracowały na Węgrzech, w Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republice Demokratycznej oraz w ZSRR. W tamtych czasach, przy „żelaznej kurtynie” były, mimo znacznej awaryjności, aparatami bardzo nowoczesnymi i wielce pożądanymi.

Najlepiej chyba rozwijała się współpraca w najmłodszej dziedzinie onkologii – chemioterapii. Prof. Sandor Eckhard – dyrektor instytutu w Budapeszcie potrafił stworzyć Grupę Onkologiczną Krajów Europy Południowo-wschodniej, gdzie rozpoczęto randomizowane, kontrolowane badania kliniczne (wielkie *novum* w tamtych czasach).

Z naszego Instytutu brali w nich udział: Józef Zborzil, Piotr Siedlecki, Marek Pawlicki, Beata Żuchowska-Vogelgezang – pionierzy polskiej chemioterapii.

W ramach współpracy RWPG, co roku wyjeżdżało około 40-50 osób na zjazdy, szkolenia i sympozja do „krajów socjalistycznych”.

W Polsce organizowane były szkoły brachyterapii i fizyki medycznej, cieszące się wysokim uznaniem i frekwencją.

Ten typ współpracy, gdyby nie obciążenia biurokratyczne oraz niechęć do dominacji przedstawicieli „Wielkiego Brata”, z pewnością mógł być bardziej efektywny i korzystny dla wszystkich instytutów i rozwoju onkologii w Europie Centralnej i Wschodniej (Ryc. 2).

W 1989 r. tzw. Grupa Robocza opracowała na posiedzeniu w Berlinie prognozę na rok 2000. Ze strony polskiej prof. Olga Mioduszevska i prof. Witold Zatoński brali udział w obradach, których owocem była broszura mówiąca o wroście zachorowań na nowotwory i konieczności podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, wczesnej diagnostyki, nowych metod leczniczych, itp. Broszurę tę wykorzystano później w opracowaniu publi-

kacji pt. *Europe Against Cancer*, Już od 1988 r. na posiedzeniu komisji w Warnie wyraźnie było widać, że następują zmiany polityczne, które również odbiły się na obradach naszej komisji i odrzuceniu dominacji jednego państwa. Oficjalny język obrad – rosyjski – powodujący szereg kłopotów – zmieniono na angielski, którym wszyscy płynnie się posługiwali, bez tłumaczy. Koniec RWPG i Komisji Współpracy nastąpił w 1990 r. na posiedzeniu w zamku w Smolenicach koło Bratysławy. Pozostały jednak znajomości i przyjaźnie pracowników różnych instytutów tego regionu, które później ułatwiały kontakty i nawiązywanie współpracy dwustronnej lub europejskiej.

Dzięki tym znajomościom i przyjaźniom kontynuowaliśmy działalność szkoleniową, organizując kursy dla osób z „naszego obozu” w ramach Europejskiej Szkoły Onkologii (ESO). ESO, która powstała w 1983 r., miała na celu poprawić wiedzę o nowotworach wśród onkologów, lekarzy, i pielęgniarek. Powołał ją Umberto Veronesi, którego znałem od 1967 r. z działalności w „WHO Melanoma Group”. W porozumieniu z U. Veronesim udało się zorganizować w Polsce pierwsze Europejskie Szkoły dla uczestników zza „żelaznej kurtyny”. Zmiany polityczne, które następowały, były tak intrygujące, że wykładowcy zgadzali się przyjeżdżać do Polski i nie brać honorariów za wykłady.

Organizowane były 5 dniowe kursy w jęz. angielskim dla około 40 osób w pałacu w Radziejowicach, z kilkoma wykładowcami z zagranicy i ekspertami w kraju. Uczestnikami byli w połowie onkolodzy z Polski oraz z Rosji, Litwy, Białorusi, Ukrainy, Czechosłowacji, Węgier, Bułgarii i Niemiec Wschodnich. Kursy finansowane były przez Centrum Onkologii i firmy farmaceutyczne, ale koszty były wówczas niewielkie. W organizacji kursów brali udział koledzy z Instytutu, z niezawodnym dr Wiesławem Różyckim-Gerlachem.

Pierwsza ESO o tematyce nowotworów układu moczowego, której kierownikiem był Luis Denis, odby-

Ryc. 2. Rada Pełnomocników – lata 70.

Siedzą od lewej: Z. Dienstbier, N. Blochin, I. Todorow, M. Marinello, S. Eckhard
Wśród stojących: N.N. Trapeznikow, M. Bojewa, A. Kułakowski, O. Mioduszevska

ła się w 1988 r. W 1989 r. szkołę na temat nowotworów głowy i szyi prowadził Gordon Snow, a w 1990 r. zagadnienia zwalczania bólu – R. Twycross. W 1991 r. tematyką szkoły była radiobiologia, w 1992 r. – chłoniaki, a następnie ginekologia onkologiczna. Po 1992 r., kiedy powołana została Polska Fundacja Europejskiej Szkoły Onkologii (PFESO), prezes W. Różycki-Gerlach i W. Dura zorganizowali do 2000 r. 23 międzynarodowe kursy o tematyce onkologicznej, w których wzięło udział ponad 1200 lekarzy, w tym 750 z Polski.

Działalność szkoleniowa prowadzona była od 1994 r. również przez Polską Szkołę Onkologii, na którą zaproszono lekarzy z byłych republik radzieckich i krajów zachodnich.

Współpraca RWPG w latach 1981-1989

W 1981 r. 41 polskich naukowców uczestniczyło w 17 spotkaniach RWPG. Prowadzono badania nad cytostatykami, a w ramach problemu Nr 6 strona polska przygotowała prognozę rozwoju radioterapii w krajach RWPG do 2000 r. oraz wdrożono nowe metody leczenia. Opracowano analizę zachorowań na nowotwory szyjki macicy i raka jajnika. Wdrożono metodę *afterloading* w brachyterapii nowotworów narządu rodowego. Przedstawiono wyniki leczenia raka krtani, uzyskane w 6 krajach. Posiedzenie Rady Pełnomocników odbyło się w Pradze, a gospodarzem byli Zdenek Dienstbier i Duszan Simkovicz.

W 1982 r. omówiono organizację systematycznego monitorowania karcinogenów środowiskowych i stopnia narażenia populacji, opracowania programów zmniejszenia ryzyka związanego ze szkodliwymi czynnikami życia codziennego, rozwój profilaktyki w oparciu o badania epidemiologiczne i genetyczne oraz zaopatrzenie ośrodków radioterapii w aparaturę polską (przyspieszacz liniowy „Neptun”). Celowa i korzystna była współpraca w ramach „Chemioterapii nowotworów”, w której prowadzone były badania kliniczne nad nowymi lekami. J. Zbo-

Ryc. 3. Podpisywanie protokołu, 1982 r. – O. Mioduszewska i A. Kułakowski

rzil i P. Siedlecki uczestniczyli w obradach w Budapeszcie i Kiszyniowie.

Prowadzono badania kliniczne nad stosowaniem radiocuczulaczy z różnymi metodami frakcjonowania dawki oraz badania dozymetryczne nad grupą związków pochodnych imidazolu, uczulających komórki w hipoksji.

Kontynuowano prace nad atlasem nowotworów złośliwych w krajach RWPG. Odbyło się seminarium – szkoła dla młodych onkologów w dziedzinie immunologii nowotworów.

Poza posiedzeniami roboczymi w Moskwie, Bratysławie, Budapeszcie, Erfurcie, Kiszyniowie i Kezkernet, w których uczestniczyło 27 onkologów z Polski, odbyła się w Sofii Rada Pełnomocników z udziałem A. Kułakowskiego i O. Mioduszewskiej (Ryc. 3).

W 1983 r. prowadzono współpracę w zakresie wszystkich problemów badawczych – 10. Pracowano nad formami organizacji badań profilaktycznych i wczesnego wykrywania nowotworów podstawowych lokalizacji. Badano metody indywidualnego prognozowania u chorych na raka piersi. Zapoznano się z metodami leczenia raka płuca w ZSRR w ramach tematu „Chirurgia i skojarzone leczenie raka płuca”. W 18 spotkaniach roboczych wzięło udział 36 polskich lekarzy. W Radzie Naukowej i Radzie Pełnomocników w Budapeszcie wzięli udział: A. Kułakowski, M. Chorąży i K. Urbański. Za najważniejsze wydarzenia w zakresie współpracy międzynarodowej w 1983 r. należy uznać naradę roboczą RWPG w Instytucie Onkologii dotyczącą problemu Nr 6 „Radioterapia nowotworów złośliwych”, w której uczestniczyło 14 naukowców z krajów RWPG i 17 osób z Polski.

W 1984 r. Instytut nasz zawarł umowy dwustronne, bezpośrednio z Państwowym Instytutem Raka w Budapeszcie i Centralnym Instytutem Badań nad Rakiem w Berlin-Buch. W realizacji problemu „Nowotwory złośliwe” 37 naukowców polskich uczestniczyło w 17 sympozjach i konferencjach w Berlinie (4), Sofii, Moskwie (5), Budapeszcie (3), Brnie, Bratysławie i Użgorodzie. W ramach narady roboczej problemu „Radioterapia nowotworów” w Moskwie polscy naukowcy Z. Dańczak-Ginalska, A. Hliniak, P. Rattka, M. Skowrońska-Gardas, B. Maciejewski i D. Gołębiowska przedstawili referaty z zakresu tele- i brachyterapii.

Osiągnięcia polskiej radioterapii, oparte na współpracy ze szkołą paryską i manchesterską, były wysoko ocenione w Krajach Europy Centralnej i Wschodniej. W ramach prac nad krioterapią odbyła się narada w Moskwie (A. Kułakowski, W. Różycki, W. Szmurło). Czterech onkologów zagranicznych złożyło wizyty w ośrodkach polskich.

Rada Naukowa i Rada Pełnomocników odbyła się w Berlinie, a uczestniczyli w niej A. Kułakowski i K. Urbański.

W 1985 r. zorganizowano w Polsce 3 posiedzenia naukowe, w tym: nt. „Karcinogeneza chemiczna” w Smardzewicach koło Łodzi, „Naukowe podstawy walki z rakiem” w Poznaniu, „Radioterapia nowotworów” w Krakowie.

Ryc. 4. Wręczenie Nagrody Państwowej ZSRR w Dziedzinie Nauki w Ambasadzie w Warszawie w 1985 r. Ambasador Władimir Browikow, W. Szental, T. Ptucha, W. Szmurło, A. Kułakowski, W. Różycki-Gerlach, A. Paczes

W ramach RWPG 39 polskich onkologów wyjechało na 17 konferencji oraz sympozja lub kursy do krajów socjalistycznych, a Polskę odwiedziło 38 onkologów z tych krajów.

Rada Naukowa i Rada Pełnomocników odbyła się w Moskwie, a udział w niej wzięli A. Kułakowski i K. Urbański. Zakończono etap badań nad wykorzystaniem niskich temperatur w onkologii, które prowadzono z chirurgami nowotworów głowy i szyi z Wszechzwiązkowego Centrum Onkologii w Moskwie (A. Paczes, W. Szental, T. Ptucha) oraz z inżynierami Zakładu Niskich Temperatur Centralnego Ośrodka Techniki Medycznej w Warszawie (inż. S. Augustynowicz i W. Szmurło). Wynikiem tych badań było skonstruowanie polskiego urządzenia do krioterapii i opracowanie wskazań do krioterapii nowotworów. Całokształt badań oraz dwie prace doktorskie (G. Madej – Krioterapia nowotworów skóry i czerwieni wargi oraz W. Różycki-Gerlach – Doświadczenia krioterapii tkanki wątrobowej, których promotorem był A. Kułakowski), jak również wprowadzenie urządzeń do krioterapii w sieci onkologicznej ukoronowane zostało Nagrodą Państwową ZSRR w dziedzinie Nauki. Ambasador W. Browikow wręczył medale i dyplomy A. Kułakowskiemu, W. Różyckiemu-Gerlachowi i W. Szmurło oraz A. Paczesowi, W. Szantalowi i T. Ptucha (Ryc. 4).

W 1986 r. posiedzenie Rady Pełnomocników kompleksowego problemu „Nowotwory Złośliwe” odbyło się w Warszawie. Gospodarzami ze strony polskiej byli J. Steffen, A. Kułakowski i K. Urbański. Udział wzięli przedstawiciele wszystkich krajów, m.in. M. Bojewa (Bułgaria), B. Kasztiaak i I. Koza (Czechosłowacja), R. Gonzales (Kuba), S. Tannenberger (NRD), S. Eckhard (Węgry), N.N. Trapeznikow i L.E. Komarowa (ZSRR). Również w Warszawie odbyło się posiedzenie ekspertów

omawiających współpracę w problemie „Epidemiologia nowotworów”. Organizatorami ze strony polskiej byli: W. Zatoński, J. Tyczyński i J. Pawłęga.

Jak co roku, bogatą działalność przejawiała grupa Południowo-Wschodnia badań nad chemioterapią. Odbyły się posiedzenia w Brnie, Budapeszcie i Warszawie, na których omawiano badania preparatów przeciwnowotworowych III fazy oraz stosowanie epirubicyny.

W dziedzinie radioterapii odbyły się posiedzenia w Warszawie, Koszycach, Moskwie i Pradze, gdzie omawiano m.in. tematy promieniowania fotonowego, zagadnienie brachyterapii i hypertermii.

Na XIV Międzynarodowym Kongresie Przeciwnowotworowym (UICC) w Budapeszcie polscy onkolodzy wygłosili szereg referatów.

W sumie, w 19 spotkaniach uczestniczyło 54 onkologów z Polski, a kraj nasz odwiedziło 32 przedstawiciele krajów RWPG..

W 1987 r. Posiedzenie Rady Pełnomocników odbyło się w Hawanie na Kubie. Ze strony polskiej wzięli w nim udział A. Kułakowski, K. Urbański, Z. Ostrowska. Organizatorem posiedzenia i gospodarzem był prof. Marinello. W tamtych czasach kraje później wstępujące do RWPG miały swoich „opiekunów”, których nadawała im centrala w Moskwie. „Opiekunem” Wietnamu była Polska, a Kuby – Czechosłowacja. Loty do Hawany odbywały się z Pragi. Po przylocie wszystkie delegacje mieszkały w jednym hotelu – Hiltonie, wybudowanym przez Amerykanów i od tamtego czasu nieremontowanym. Piękna Hawana budziła mieszane uczucia – opuszczone domy na bulwarze nadmorskim, zadbane dzielnice ambasad, bieda mieszkańców żyjących „na kartki”, ale czyste, ubrane w jednakowe mundurki dzieci wołające „Kuba libra”. W całym mieście dla oszczędności wyłączano wieczorem na 2 godziny prąd. Kilkadziesiąt kubań-

Ryc. 5. M. Marinello – Kuba

skich uczelni medycznych produkowało dużą liczbę lekarzy, którzy wysyłani byli do krajów Ameryki Łacińskiej i Afryki (Angola) jako krzewiciele idei komunistycznej. Delegacje krajów RWPG zwiedziły nowoczesną fabrykę interferonu – wówczas drugą na świecie – kopię fabryki z Houston. Produkowano tam interferon i sprzedawano go po kilkakrotnie niższej cenie niż firmy farmaceutyczne w Europie.

Piękna egzotyczna wyspa robiła na wszystkich ogromne wrażenie, a pobyt ukoronował spektakl pod gwiazdami „Salsa Cubana en Tropicana”. Budujące i optymistyczne było oświadczenie prof. Marinello, że kraje socjalistyczne w ciągu najbliższych lat rozwiążą problemy walki z chorobami nowotworowymi (Ryc. 5)

Poza różnymi posiedzeniami w Budapeszcie (7), Moskwie (3), Szegedzie(2) i Sofii, w których uczestniczyło 20 reprezentantów z Polski odbyło się w Warszawie posiedzenie ekspertów krajów członkowskich RWPG w dziedzinie „Chemioterapia nowotworów złośliwych”. Omawiano badania preparatów przeciwnowotworowych w II i III fazie. Ze strony polskiej uczestniczyli w nim: J. Zborzil, P. Siedlecki, Cz. Radzikowski, J. Koza i Z. Mechl z Czechosłowacji, I. Christow z Bułgarii, zaproszeni Jugosłowianie z Belgradu i Zagrzebia, goście z Kuby, NRD, S. Kerpel-Fronius z Węgier, I. Moroz z ZSRR.

W Krakowie odbyło się posiedzenie ekspertów RWPG w ramach tematu „Radioterapia nowotworów” i sympozjum „Radioterapia raka stercza”. Wzięło w nim udział 12 gości z krajów socjalistycznych oraz 20 polskich radioterapeutów z Centrum Onkologii.

W Warszawie i Krakowie odbył się „Tydzień Onkologii Polsko-Radzieckiej”, w którym uczestniczyło 5 onkologów z Leningradu (z R. Wagnerem), a tematem było „Chirurgiczne i skojarzone leczenie raka płuca”.

Rok 1987 zaznaczył rozwijającą się współpracą dwustronną polsko-radziecką i polsko-węgierską.

W 1988 r. w czasie posiedzenia Rady Pełnomocników w Warnie, w której uczestniczyli ze strony polskiej A. Kułakowski, B. Maciejewski i Z. Ostrowska, wyraźnie dało się odczuć słabnięcie wpływów „Starszego Brata”. Na zakończenie burzliwej dyskusji ustalono, że językiem obrad będzie angielski, którym wszyscy mogą się porozumieć bez tłumaczy, ale końcowy protokół obrad, który podpisywali wszyscy Pełnomocnicy, napisany był po rosyjsku (Ryc. 6).

Ryc. 6. Rok 1988 – delegacja polska w Warnie – B. Maciejewski, A. Kułakowski, Z. Ostrowska

W ciągu roku odbyło się 18 posiedzeń w różnych dziedzinach, w których uczestniczyło 56 onkologów z Polski. W czasie posiedzenia w Moskwie Dyrektor Instytutu Onkologii w Warszawie prof. Jan Steffen i A. Kułakowski omówili bieżące problemy współpracy z Wszechzwiązkowym Centrum Onkologii w Moskwie. Zapoznano się z możliwościami podjęcia współpracy w zakresie wykorzystania technik inżynierii genetycznej dla potrzeb diagnostyki onkologicznej.

W Leningradzie odbyło się spotkanie polskich i radzieckich onkologów, podczas którego Polacy wygłosili 6 referatów.

W Warszawie odbyło się posiedzenie o tematyce „Skojarzone leczenie raka płuca”.

W Kazimierzu nad Wisłą zorganizowano spotkanie ekspertów – patologów w dziedzinie nowotworów kości.

W ramach „Doskonalenia form organizacji pomocy onkologicznej dla ludności” odbyło się spotkanie w Poznaniu, w którym uczestniczyli goście z krajów RWPG.

W 1989 r. odbyło się 19 spotkań, obejmujących wszystkie tematy (6 w Czechosłowacji, 4 w NRD, 2 w Budapeszcie i 7 w Związku Radzieckim), w których uczestniczyło 44 onkologów polskich.

O. Mioduszevska i W. Zatoński na posiedzeniu w Berlinie współtworzyli program rozwoju onkologii w krajach socjalistycznych do roku 2000. Program ten został później wykorzystany w publikacji Unii Europejskiej – „Europe Against Cancer”.

W XVI posiedzeniu Rady Pełnomocników RWPG w Budapeszcie wzięli udział A. Kułakowski i B. Maciejewski. Grupa badawcza z Gliwic z M. Chorążym obradowała w Suzdalu na 11 Sympozjum „Nuclear Workshop”, wygłaszając 5 referatów.

W 1990 r. współpraca Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie kontynuowana była podobnie, jak w latach ubiegłych, w ramach dziesięciu tematów: karcynogeneza wirusowa, karcynogeneza chemiczna, immunologia nowotworów, diagnostyka, chemioterapia, radioterapia, epidemiologia, naukowe podstawy walki z rakiem, chirurgiczne i skojarzone leczenie nowotworów oraz onkologia dziecięca.

W Smolenicach k/Bratysławy, w pięknym zamku odbyło się ostatnie, XVIII Posiedzenie Rady Pełnomocników, które zamykało współpracę w dziedzinie onkologii pod auspicjami RWPG. Dyskutowano na temat planów współpracy instytutów onkologii Europy Centralnej i Wschodniej po roku 1990.

Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie na mocy porozumień dwustronnych mogło nadal współpracować z Wszechzwiązkowym Centrum Badań nad Rakiem AMN w Moskwie (ZSRR), Naukowo-Badawczym Instytutem Onkologii w Leningradzie (ZSRR), Państwowym Instytutem Onkologii w Budapeszcie (Węgry), Centralnym Instytutem Badania Raka A.N. w Berlinie (Niemcy – d. NRD).

Centrum Onkologii w Warszawie brało również udział w Programie Rozwoju Narodów Zjednoczonych (UNDP – WHO) z Narodowym Instytutem Raka

w Bethesda (USA), Fińskim Towarzystwem Przeciwrakowym w Helsinkach oraz innymi ośrodkami onkologicznymi bez podpisywania umów.

Lata dziewięćdziesiąte

Wielkie zmiany polityczno-ustrojowe w Europie Centralnej i Wschodniej, powstanie nowych państw po rozpadzie ZSRR oraz zmiany w finansowaniu nauki i zakładów onkologicznych nie sprzyjały współpracy.

Onkolodzy polscy nadal współpracowali z krajami Unii Europejskiej oraz Stanami Zjednoczonymi A.P. w ramach USAID, AIHA i międzynarodowych towarzystw onkologicznych: OEIC, ESSO, ESTRO, ESMO i wielu innych (Ryc. 7).

Z zalem należy stwierdzić, że bliskie kontakty z wieloma instytutami uległy znacznemu rozluźnieniu, mimo coraz lepszej komunikacji globalnej.

Polscy uczestnicy współpracy RWPG w ramach programu „Nowotwory złośliwe”

G. Bajbak, B. Barański, T. Biedzycki, E. Biesiada, E. Bobek-Pstrucha, A. Borowska-Tomczyk, J. Bożek, W. Bulski, H. Buraczewska, A. Cichoński, M. Chechlińska, M. Chorąży, S. Chrapusta, A. Czarnomska, W. Czerwiński, Z. Czownicki, Z. Dańczak-Ginalska, M. Dąbska, M. Dworakowski, A. Eichelkraut, E. Flis, J. Fijuth, H. Gadomska, D. Gajl, J. Gałeczki, Z. Gawlik, M. Gniewaszewska, D. Gołębiowska, K. Gottesman, T. Górski, S. Gruca, U. Grzesiakowska, E. Gućkowski, W. Hański, A. Hliniak, P. Janik, J. Jeziorski, S. Jędrus, Z. Jodkiewicz, P. Karolewski, A. Kawecki, Z. Kietlińska, H. Kołodziejka, B. Konopka, W. Konopka, S. Korzeniowski, T. Koszarowski, M. Kowalska, B. Kozakiewicz, Z. Krawczyk, M. Krzakowski, S. Krzyżowska-Gruca, J. Kulpa, A. Kułakowski, W. Kwaśniewski, J. Leńko, J. Lesiak, T. Lewiński, J. Lichomski, G. Luboński, W. Łobodziec, J. Łyczek, B. Maciejewski, M. Mackiewicz, G. Madej, A. Marczyńska, R. Maryniak, S. Mazur, T. Mazurkiewicz, J. Meyza, D. Mierzejewska, K. Mika, O. Mioduszevska, D. Musiatowicz, T. Nagański, A. Nasierowska-Guttmeier, T. Nowicka-Samól, M. Nicke-Psikuta, A. Niezabitowski, K. Nowakowski, A. Nowakowska, T. Ochalek, M. Ochocka, W. Osiadacz, Z. Ostrowska, J. Palus, Z. Paszko, Z. Pawelczyk, J. Pawłęga, M. Pawlicki, D. Perek, B. Pieńkowska, A. Pietraszek, J. Pietruszkiewicz, K. Pietrzak, M. Procner, J. Rachtan, Cz. Radzikowski, C. Ramlau, P. Rattka, W. Różycki, J. Rustowski, W. Rzepecki, J. Rzeszowska-Wolny, M. Sawandro-Rochowska, J. Siedlecki, P. Siedlecki, L. Sikorowa, E. Skasko, J. Skołyśzewski, M. Skowrońska-Gardas, H. Skurzak, A. Słowik-Gabryelska, T. Starzyńska, B. Stawińska, J. Steffen, J. Stelmachów, J. Strzerzyński, W. Szmurło, W. Szymczyk, J. Szymendera, E. Towpik, J. Tyczyński, A. Urban, K. Urbański, J. Walewski, E. Warda, J. Wartas, H. Wasilewski, E. Wierarzko-Szacikowska, U. Wilczyńska, J. Wiśniewski, E. Wittczak-Ploch, A. Wojcieszek, Z. Wronkowski,

Ryc. 7. Grupa polsko-amerykańska w 1992 r.

Stoją od lewej: A. Casane, M. Chelkowski, F. Welch, J. Steffen, A. Kułakowski, J. Meyza, J. Smith, G. Harper, W. Olszewski, H. Wagner, B. Englishbe

W. Zatoński, A. Zborek, J. Zborzil, J. Zieliński, B. Żuchowska-Vogelgesang.

Lista uczestników z krajów RWPG na posiedzeniach, które odbywały się w Polsce

Bułgaria: I. Christov – M. Bojewa, I. Czernoziemsky, W. Tenew. R. Tsanow, N. Uzunov.

Czechosłowacja: Z. Dienstbier – F. Beska, J. Capkova, P. Čerbak, M. Čorbowa, J. Dokutil, M. Dostalowa, J. Drbal, S. Hawelka, M. Grofova, J. Herel, I. Holeysovsky, Z. Kandrachowa, B. Kastiak, P. Klener, M. Klvania, M. Konecny, I. Koza, A. Kubik, P. Matula, Z. Mechl, I. Pleszko, C. Povichil, D. Šimkovicz, D. Sporova, J. Svejda, Z. Vick, V. Vlasak.

Kuba: M. Marinello – L. Alfonso, H. L. Bello, R. Gonzales, M. Karabajoso, N. E. Kordes, J. Oliva, P. Perez, R. Rivero.

NRD: S. Tannenberger – J. Gayer, R. Görtler, E. Heize, M. Kindler, S. Kisling, H. Kulz, A. Lessel, I. Melcher, M. Mener, W. H. Menert, K. H. Merkle, L. Müller, P. Schmidt-Peter.

Węgry: S. Eckhardt – K. Forrai, K. Ivancho, S. Kerpel-Fronius, N. Kurtacz, Z. Peter, M. Sendrei, Z. Szoket.

ZSRR: N. N. Trapeznikow – J. Bochman, T. Czuprik-Malinowskaja, A. N. Fiedorenko, W. Gierasimi-

enko, S. Haraiszwili, W. A. Kostykov, W. P. Kozaczenco, A. I. Lebidiew, N. A. Lintowa, W. Semigłazow, J. N. Sołowiew, T. Swiridowa, M. Szabanowa, B. M. Alijew, N. S. Androsow, I. Bejsebajew, N. N. Blochin, W. Bruzowskij, M. M. Buslajewa, T. Cymbal, W. Diaczenco, O. T. Diatczenko, M. A. Gerszanowicz, G. W. Gołodobienko, S. W. Kanajew, L. E. Komarowa, E. J. Kriukowa, W. Maksimow, I. Moroz, N. Napalkow, A. Paczes, G. Piastowskaja, T. Ptucha, W. B. Smulewicz, B. Suchaczew, L. Szabad, W. Szentel, I. G. Tarutin, A. H. Trachtenberg, R. I. Wagner, I. W. Wardomskaja.

Profesor Andrzej Kułakowski
em. Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie

Piśmiennictwo

1. *Sprawozdania Dyrektora z Działalności Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w latach 1972-1992.*
2. *Tadeusz Koszarowski – Urywki Wspomnień.* opr. E. Towpik – Warszawa 2006.